

Przestrzenne zróżnicowanie stopnia zagrożenia ubóstwem w powiatach i gminach województwa mazowieckiego

Dr inż. Aneta Mikuja

Katedra Ekonomii i Polityki Gospodarczej

Wydział Nauk Ekonomicznych

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Uzasadnienie wyboru tematu

- “ Ubóstwo i wykluczenie społeczne stanowi jedn z głównych przeszkód w tworzeniu trwałego i sprzyjającego wyczeniu społecznemu wzrostu gospodarczego
- “ Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego to podstawowy cel polityki społecznej UE

Uzasadnienie wyboru tematu (2)

Walka z problemem - etapy

- “ Zdefiniowanie kategorii
- “ Ocena rozmiarów zjawisk
- “ Wyznaczenie najważniejszych determinant
- “ Określenie strategii ograniczania
- “ Porównania przestrzenno . czasowe

Definicja ubóstwa i wykluczenia społecznego

- ” Brak powszechnie obowiązującej definicji ubóstwa i wykluczenia społecznego
- ” Istnieje wiele sposobów pomiaru

Ubóstwo

- ” Ubóstwo to fakt niezaspokojenia określonych potrzeb na poziomie danym poziomie
- ” Podejście absolutne i względne

Ubóstwo absolutne

- ” potrzeby nie są zaspokojone w sposób wystarczający, przy czym poziom zaspokojenia tych potrzeb nie jest odnoszony do poziomu zaspokojenia potrzeb innych członków społeczeństwa
- ” koszyk potrzeb
  - ” przez kogo i jak mają być określone potrzeby
  - ” jaki jest minimalny poziom ich zaspokojenia uznany za wystarczający,
  - ” czy wystarczający to poziom niezbędny do przetrwania czy niezbędny do normalnego funkcjonowania w rodzinie i społeczeństwie.

Ubóstwo relatywne

- ” Ubóstwo jest zależne od miejsca i czasu
- ” ludzie są biedni wtedy, gdy nie osiągną standardów uznawanych za normalne w społeczeństwie, w którym żyją.

Dochody, wydatki, czy co jeszcze?

- ” ocena poziomu zaspokojenia potrzeb odbywa się wyłącznie przez pryzmat dochodów lub wydatków konsumpcyjnych, co stanowi kolejny istotny do rozstrzygnięcia problem metodologiczny, sprowadzający się do wyboru: dochody czy wydatki.

Ubóstwo wielowymiarowe

- ” przy identyfikacji sfery ubóstwa uwzględnia się nie tylko sytuację dochodową, ale również inne czynniki pozadochodowe, takie jak:
  - ” wyżywienie,
  - ” zasobność,
  - ” warunki mieszkaniowe,
  - ” edukacja,
  - ” ochrona zdrowia,
  - ” kultura i wypoczynek

Mierzenie

- ” Liczne analizy poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego w Polsce i UE odbywają się na poziomie co najwyżej województw
- ” nie pokazują jednak wewnątrzregionalnego zróżnicowania występowania problemów społecznych, a jest ono znaczące.

Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej 2011 r.

- ” $V(x)$ województwa . 26%
  - ” $V(x)$ powiaty . 46%
  - ” $V(x)$ gminy . 69%
- ” Można zatem przypuszczać, że wewnątrzregionalne zróżnicowanie odgrywa większą rolę niż międzyregionalne w kształtowaniu się zagrożenia ubóstwem w Polsce.

Ubóstwo lokalnie

- “ Pomiar ubóstwa na poziomie regionalnym i lokalnym w Polsce często wpisuje się w badania poziomu, czy jako cięcia.
- “ Wewnątrzregionalne zróżnicowanie poziomu ubóstwa jest przedmiotem zainteresowania wielu badaczy. Istnieją badania dotyczące tych zróżnicowań, jednak nie są one prowadzone w skali całego kraju.
- “ W celu oceny subiektywnych odczuć ubóstwa prowadzone są badania terenowe najczęściej na obszarze jednego województwa w wybranych powiatach czy gminach [m. in.: Bzdowski, Kubicki 2006, Kalinowski, Łuczka, Bakuła 2007, Plecka 2008].
- “ Podejście statystyczne opiera się bardzo często na analizie taksonomicznej, która najczęściej dotyczy poziomu życia, niż samego ubóstwa [np.: Cheba 2011, Pawlik 2011, Janusz 2014].
- “ Badania dotyczące samego ubóstwa, oparte na analizie taksonomicznej bardzo często obejmują różny zakres wskaźników [np.: Dobkowska, Zalewski, 2011, Kędzińska 2013]. Stosuje się również statystyk małych obszarów [np.: Lis 2008, Wawrowski 2012, 2014], najczęściej analizy te dotyczą poziomu powiatów.

Cel bada

- ” Celem bada było przedstawienie terytorialnego zróżnicowania stopnia zagrożenia ubóstwem w województwie mazowieckim.
- ” Podjęto próby określenia poziomu zagrożenia w powiatach i gminach województwa
- ” Zaproponowane rozwiązanie może być stosowane do określenia stopnia zagrożenia ubóstwem w innych województwach. Analiza ubóstwa w statystyce masowej odbywa się najczęściej na poziomie województw.

Metodyka bada

- “ Do bada empirycznych wykorzystano dane pochodzące z banku Danych Lokalnych GUS za 2013 r.
- “ W celu określenia natężenia poziomu zagrożenia ubóstwem w powiatach województwa mazowieckiego zastosowano analizy wielozmiennow uwzględniające monetarne i niemonetarne determinanty ubóstwa. W badaniu posłużono się metodami opartymi na zmiennej syntetycznej wyznaczonych metodami sum standaryzowanych
- “ Zastosowanie miary syntetycznej pozwala na ocenę badanego zjawiska przy pomocy jednej wartości, a także uporządkowanie badanych powiatów i gmin

Etapy doboru zmiennych

1. kryterium merytoryczne .

- “ studia literatury związanej z rozwojem regionalnym oraz analiz problemów społecznych i społeczno-ekonomicznej w jednostkach terytorialnych.
- “ Nie brano pod uwagę wielu zmiennych diagnostycznych, skoncentrowano się głównie na czynnikach odzwierciedlających sytuację dochodową ludności.
- “ Wybrane zmienne mają charakter statyczny i pozwalają na szeregowanie jednostek terytorialnych w danym okresie

Zmienne diagnostyczne wstępnie przyjęte w badaniu

Symbol	Zmienna diagnostyczna
X1	Liczba osób długotrwale bezrobotnych do liczby mieszkańców w %
X2	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł
X3	Dochody budżetów powiatów ogółem na 1 mieszkańca w zł
X4	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m ² na 1 osobę
X5	Udział osób korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem w %
X6	Stopa bezrobocia rejestrowanego w %

Etapy doboru zmiennych

2. kryterium formalne - zmiennie diagnostyczne o charakterze mierzalnym, dostępnym i kompletnym

- “ Eliminacja zmiennych quasi- stałych $V > 10\%$
- “ Dla wszystkich wybranych cech współczynnik zmienności będzie większy od 10%.
- “ Eliminacja zmiennych wysoce skorelowanych
- “ Ze względu na wysoki stopień korelacji z pozostałymi zmiennymi wyeliminowano zmienną: stopa bezrobocia rejestrowanego

Zmienne przyjęte w badaniu

Symbol	Zmienna diagnostyczna
X1	Liczba osób długotrwale bezrobotnych do liczby mieszkańców w %
X2	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł
X3	Dochody budżetów powiatów ogółem na 1 mieszkańca w zł
X4	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m ² na 1 osobę
X5	Udział osób korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem w %

Normalizacja zmiennych

” W celu budowy syntetycznego wskaźnika w kolejnym etapie dokonano normalizacji zmiennych jednocechowych przez ich unitaryzację zerową, z wykorzystaniem wzoru:

” dla czynników stymulujących:

$$z_{ij} = \frac{x_{ij} - \min_i x_{ij}}{\max_i x_{ij} - \min_i x_{ij}}$$

” dla czynników destymulujących:

$$z_{ij} = \frac{\max_i x_{ij} - x_{ij}}{\max_i x_{ij} - \min_i x_{ij}}$$

Wska nika syntetyczny

” Obliczenia wska nika syntetycznego dokonano na podstawie wzoru:

$$Q_i = \frac{1}{p} \sum_{j=1}^p z_{ij}$$

Klasy

” Na podstawie uzyskanych wartości syntetycznego wskaźnika przeprowadzono klasyfikację powiatów, ze względu na jednorodne grupy, z punktu widzenia osi gni tego poziomu wskaźnika. Całkowite przedziały przedziałami syntetycznej miary podzielono na 5 przedziałów klasowych, do których przypisano poszczególne powiaty

Miernik zagrożenia

- ” Syntetyczny miernik nie odzwierciedla potencjału ekonomicznego powiatów i gmin czy teżamo no ci ich mieszkańców, wskazuje jedynie na zagrożenie wystpowania ubóstwa.

Charakterystyka zmiennych do oceny poziomu zagrożenia ubóstwem

Zmienna	rednia	Minimum	Maksimum	Odchyl. standar.	Współzmienn. [%]
x_1	3,0	0,7 p. grodziski	7,9 p. szydłowiecki	1,6	54,8
x_2	3507,7	2824,3 p. miński	5226,1 p. m. st. Warszawa	540,7	15,4
x_3	3388,9	2606,8 p. gostyniński	7113,6 p. m. st. Warszawa	839,9	24,8
x_4	27,7	22,6 p. m. Radom	39,5 p. warsz. zachodni	3,5	12,7
x_5	9,8	3,1 p. wyszkowski	18,6 p. sierpecki	3,7	37,7

Zmienna syntetyczna

Wyszczególnienie	Warto ci powiaty ziemskie	Miasta na prawach powiatu (powiaty grodzkie)	Ogółem
rednia arytmetyczna	0,6177	0,4545	0,5983
Warto minimalna	0,3012	0,1709	0,1709
Warto maksymalna	0,8398	0,6636	0,8398
Rozst p	0,5386	0,4927	0,6689
Odsetek powiatów, dla których $\bar{x} < \bar{x}_{wsz}$ wszystkich powiatów w województwie	46	80	50

Ranking powiatów- najmniej zagrożone

Miejsce w rankingu	Powiat	Wartość miernika zagrożenia ubóstwem	Klasa
1	Powiat m. st. Warszawa	0,170907	1
2	Powiat warszawski zachodni	0,301238	1
3	Powiat piaseczyński	0,306778	1
4	Powiat m. Płock	0,350099	2
5	Powiat pruszkowski	0,420776	2
6	Powiat grodziski	0,431261	2
7	Powiat otwocki	0,507855	3
8	Powiat m. Siedlce	0,514662	3
9	Powiat białobrzeski	0,522118	3
10	Powiat legionowski	0,527577	3

Ranking powiatów- najbardziej zagrożone

Miejsce w rankingu	Powiat	Wartość miernika zagrożenia ubóstwem	Klasa
33	Powiat przasnyski	0,69566	4
34	Powiat ostrowski	0,71306	5
35	Powiat pułtuski	0,71421	5
36	Powiat gostyniński	0,73135	5
37	Powiat płoński	0,7408	5
38	Powiat makowski	0,7656	5
39	Powiat radomski	0,78815	5
40	Powiat szydłowiecki	0,80007	5
41	Powiat przysuski	0,80568	5
42	Powiat sierpecki	0,83976	5

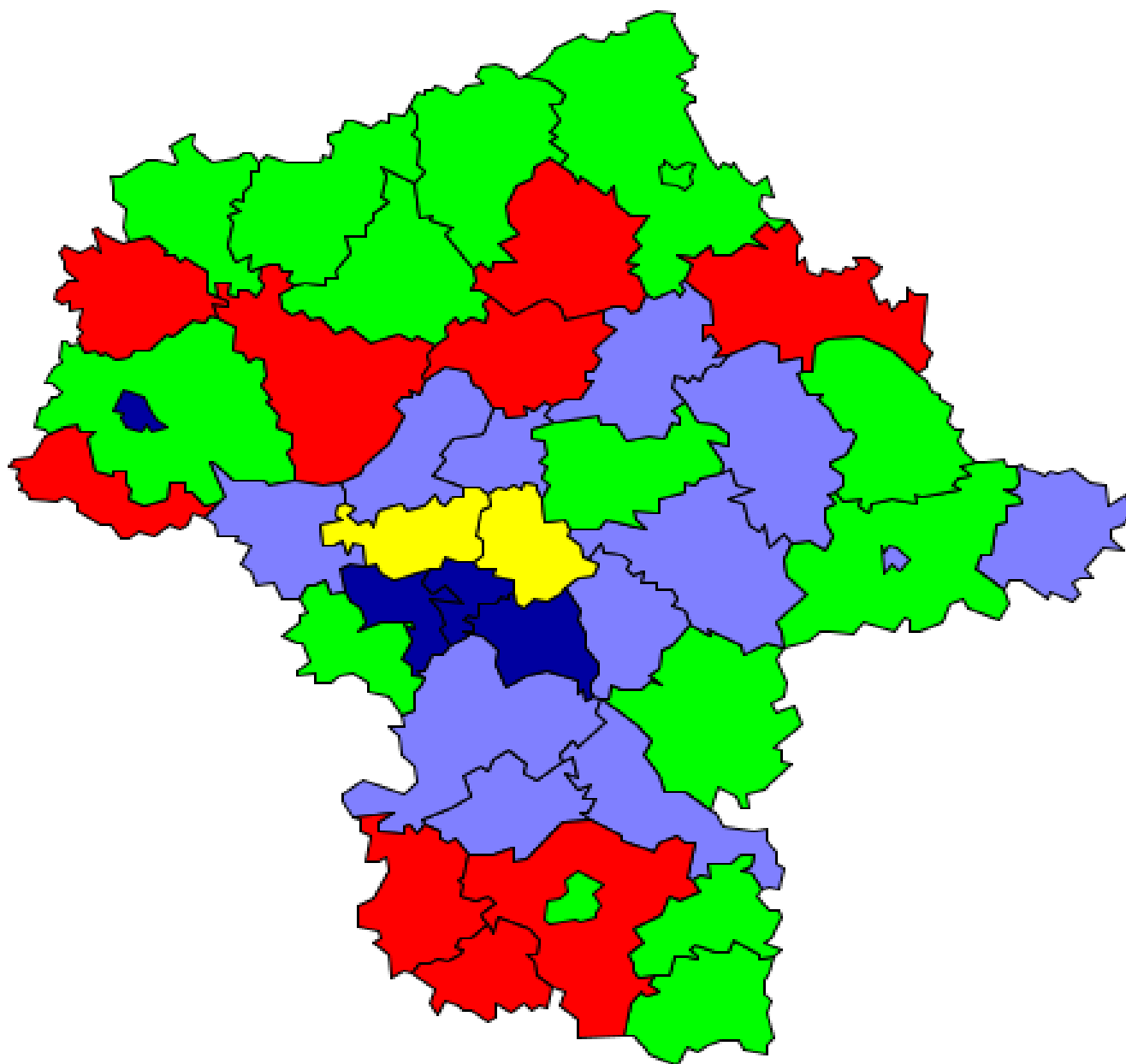
Powiaty w podziale na klasy poziomu zagrożenia ubóstwem w 2013 r.

Klasa i stopień zagrożenia ubóstwem	Poziom wskaźnik	Liczba powiatów w grupie
1 bardzo niski	<0,1709 - 0,3047)	3
2 niski	<0,3047- 0,4385)	3
3 umiarkowany	<0,4385 - 0,5722)	12
4 wysoki	<0,5722 - 0,7060)	15
5 bardzo wysoki	<0,7060-0,8398>	9

Klasy – powiaty, woj. mazowieckie

Poziom zagrożenia ubóstwem w gminach województwa mazowieckiego

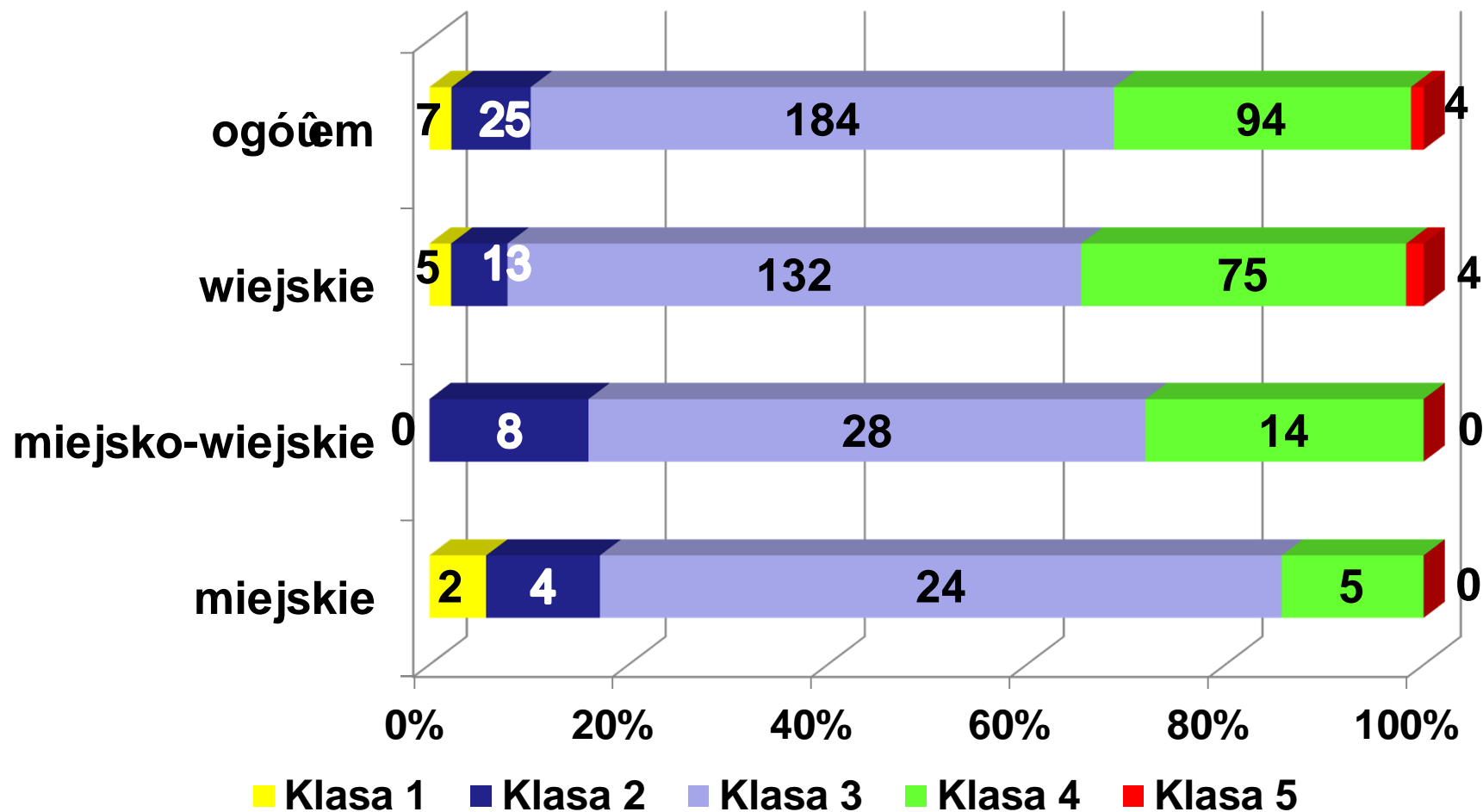
- x_1 . udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w %,
- x_2 . dochody budżetów gmin ogółem na 1 mieszkańca w złotych,
- x_3 . przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m² na 1 osobę ,
- x_4 . liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną do liczby mieszkańców w %.

Statystyki opisowe

Zmienna	r. Arytm.	Odch. Stand.	Wsp. Zm. [%]	Min.	Max.
x₁	10,66	4,6	43,45	3,1	28,8
Gminy miejskie	9,51	3,7	38,70	3,1	14,6
Gminy miejsko-wiejskie	10,18	4,2	41,67	4,6	22,1
Gminy wiejskie	10,94	4,8	43,91	4,0	28,8
x₂	3202,30	672,9	21,01	2396,59	7606,18
Gminy miejskie	3415,98	1042,2	30,51	2468,79	7113,61
Gminy miejsko-wiejskie	3207,47	688,8	21,48	2396,59	5179,36
Gminy wiejskie	3169,89	585,9	18,48	2432,69	7606,18
x₃	21,16	5	17,66	21,0	54,5
Gminy miejskie	27,89	5,9	21,22	21,5	54,5
Gminy miejsko-wiejskie	28,11	4,9	17,42	22,2	47,7
Gminy wiejskie	28,21	4,8	17,11	21,0	48
x₄	11,10	5,5	49,55	2,3	35,7
Gminy miejskie	6,91	3,5	50,88	2,9	23,4
Gminy miejsko-wiejskie	9,93	5,8	57,95	2,4	39,4
Gminy wiejskie	12,00	5,3	44,57	2,3	35,7

Struktura gmin ze wzgl du na warto wska nika Qi oraz typ gminy w 2013 r.

Podsumowanie

- ” Pojęcie ubóstwa jest wielowymiarowe i trudne do kwantyfikacji na poziomie regionalnym i lokalnym. Wykorzystując miernik syntetyczny można na podstawie prób określenia stopnia zagrożenia ubóstwem w powiatach i gminach w Polsce. Ograniczeniem w budowie takiego wskaźnika jest dostęp do precyzyjnych danych statystycznych, co w dużym stopniu determinuje dobór zmiennych diagnostycznych.

Podsumowanie (cd.)

” W województwie mazowieckim widoczne są wyraźne różnice terytorialne w zagrojeniu ubóstwem między miastem a wsią. Uzyskane rezultaty wskazują na ważną rolę przestrzennych czynników lokalizacyjnych, głównie takich jak położenie w strefie bezpośredniego oddziaływania większych miast. Wpływ taki zostaje zauważony przy podziale gmin na 5 klas według syntetycznego miernika Perkala.

Podsumowanie (cd.)

- “ Należy pamiętać, że przedstawiony sposób mierzenia zagrożenia ubóstwem ma swoje ograniczenia. Ze względu na arbitralność doboru wskaźników uznanych za kluczowe, wyniki analizy są zdominowane interpretacją badacza i w tym sensie badanie jest subiektywne.
- “ Jego obiektywny charakter przejawia się w sposobie pomiaru przez zespolone wskaźniki opisujące zjawisko w odniesieniu do całości społecznej.

Podsumowanie (cd.)

” Skonstruowany wskaźnik może być uzupełniony o inne wymiary życia społecznego i stanowi wskaźnik czystkowy wykorzystywany do konstrukcji wskaźnika wykluczenia społecznego

WNE WYDZIAŁ NAUK
EKONOMICZNYCH
SZKOŁA GŁÓWNA GOSPODARSTWA WIEJSKIEGO w WARSZAWIE

Dziękuj za uwag

aneta_mikula@sggw.pl

